

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av delbetänkandet, SOU 2026:35, "En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier" (S2026/01273)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i delbetänkandet "En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier" (SOU 2026:35). Förbundet tar i remissvaret inte ställning till behovet av att begränsa barns användning av sociala medier, utan svaret behandlar främst de delar av utredningen som rör begränsningar av den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten.

I utredningen föreslås en ny lag om åldersgräns för tillgång till vissa onlineplattformar. Förslaget innebär att barn inte före det år barnet fyller 15 år får ha tillgång i inloggat läge till onlineplattformar som gör det möjligt för slutanvändare att upptäcka, ansluta sig till och kommunicera med varandra, och med allmänheten dela och upptäcka innehåll.

Journalistförbundet delar inte utredningens slutsats att en åldersgräns för tillgång till sociala medier inte kommer i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens regler. Journalistförbundet delar inte heller utredningens bedömning av att den föreslagna lagen om åldersgräns för tillgång till vissa onlineplattformar inte riskerar att komma i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens förbud mot hindrande åtgärder. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Barns användning av sociala medier

Som framgår av utredningen är användningen av sociala medier utbredd bland unga. De redaktionella medierna har under lång tid byggt upp närvaro på sociala medier för att kunna nå den yngre målgruppen och på så sätt bygga en relation för att nå ut med journalistik till unga som annars inte tar del av medier via press, radio, tv och medieföretagens

webbplatser. Att unga tar del av nyheter från oberoende redaktionella medier är viktigt, inte bara för att unga ska få tillgång till viktig information, utan även för att motverka desinformation som lätt kan få spridning på sociala medier. Genom inloggat läge kan unga lätt följa olika medier för att ta del av nyheter. Om möjligheten för barn att ha tillgång i inloggat läge tas bort finns det enligt Journalistförbundet också risk att det påverkar barnens nyhetskonsument negativt.

Grundläggande fri- och rättigheter som aktualiseras vid en åldersgräns

Journalistförbundet noterar att utredningen innehåller en mycket gedigen och grundlig genomgång av förslagets påverkan på grundläggande fri- och rättigheter, vilket är positivt.

I utredningen görs bedömningen att en åldersgräns för tillgång till sociala medier inte kommer i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens regler. Som framgår av utredningen har det diskuterats i vilken mån till exempel etablerade mediers avskilda ytor på sociala medier kan omfattas av yttrandefrihetsgrundlagens skydd. Frågan behandlades i Mediegrundlagskommittén år 2016. Kommittén konstaterade att innehåll på sociala medier kan utgöra en egen databas och därmed omfattas av grundlagsskydd. Det förutsätter dock, dels att innehållet är tillräckligt avskilt från resterande innehåll på webbplatsen, dels att innehållet kan ändras endast av den som driver verksamheten. Användarvillkoren är av särskild betydelse i sammanhanget eftersom de påverkar användarens, i detta fall medieföretagets, möjlighet att kontrollera innehållet. Mediegrundlagskommittén förde i utredningen ett resonemang om skillnaden mellan medieföretags innehåll på sociala medier i förhållande till andra tekniska plattformar och vilken vikt som ska läggas vid användarvillkoren:

*"Det främsta argumentet mot en alltför strikt tolkning är dock enligt vår bedömning att det inte bara är för sociala medier som det finns användarvillkor med någon form av förbehåll. Sådana villkor kan uppställas även vid tillhandahållande av bl.a. webbhotell och publiceringsverktyg. Frågan kan därför väckas om en tolkning med innebörden att grundlagsskydd alltid är uteslutet då det finns någon typ av förbehåll i användarvillkoren skulle kunna medföra att alla yttranden som massmedieföretag publicerar på internet riskerar att hamna utanför det automatiska grundlagsskyddet. En sådan effekt kan knappast vara önskvärd."*¹

Mediegrundlagskommittén gör bedömningen att frågan bör överlämnas till rättstillämpningen. Under de tio år som passerat sedan dess har rättsläget inte klarnat. Däremot har den tekniska utvecklingen, inte minst på AI-området, gått snabbt. Det har också tillkommit nya sociala medier som Discord, Bluesky och BeReal. På lagstiftningsområdet har förordningen Digital Services Act (DSA), vars syfte bland annat är att stärka användarnas makt över innehållet, tillkommit. I utredningen görs bedömningen att den utveckling som skett innebär att det är svårt att säkerställa ett grundlagsskydd för innehållet på en avskild yta på ett socialt medium. Journalistförbundet delar inte den bedömningen av utvecklingen. Snarare har såväl den tekniska utvecklingen som lagstiftningen gått mot att användaren har allt större kontroll över innehållet.

Till detta kommer att den föreslagna åldersgränsen inte enbart kommer att gälla sociala medier utan, precis som DSA, är den tillämplig på *onlineplattformar*. En onlineplattform definieras i artikel 3 i DSA som: "en värdtjänst som på begäran av en tjänstemottagare lagrar och sprider information till allmänheten". Utredningen föreslår att tillämpningsområdet för den nya lagen begränsas till att enbart omfatta "onlineplattformar som gör det möjligt för slutanvändare att

1. upptäcka, ansluta sig till och kommunicera med varandra, och
2. med allmänheten dela och upptäcka innehåll."

¹ SOU 2016:58, Ändrade mediegrundlagar, sid 337.

Även om utredningens syfte är att ringa in traditionella sociala medier som Facebook kommer även andra onlineplattformar att omfattas. Frågan är därmed inte på samma sätt som i Mediegrundlagskommittén år 2016 isolerad till sociala medier. Enligt Journalistförbundet kan det inte uteslutas att den föreslagna lagen får träff på redaktionella mediers innehåll på en onlineplattform (sociala medieplattform eller annan plattform) som uppfyller kriterierna om "tillräckligt avskilt" och att innehållet kan ändras endast av den som driver verksamheten.

På senare år har flera regelverk avseende onlineplattformar införts i EU och Sverige. Ett exempel, vid sidan av DSA, är TCO-förordningen (EU:s förordning om terrorisminnehåll på internet). Även den förordningen kan, sett till tillämpningsområdet, potentiellt omfatta grundlagsskyddat innehåll. Det är dock tydligt i förarbetena att förordningen (med tillhörande svensk lagstiftning) inte ska tillämpas i den utsträckning det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.² Eftersom den föreslagna lagen om åldersgräns för barns tillgång till sociala medier kommer att gälla generellt för alla onlineplattformar som inte är uttryckligen undantagna och för allt innehåll på dessa går det inte att göra motsvarande undantag för grundlagsskyddat innehåll.

Mot den bakgrunden delar Journalistförbundet inte utredningens slutsats att en åldersgräns för tillgång till sociala medier inte kommer i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens regler.

Bestämmelserna om censur och hindrande åtgärder uttrycker grundläggande principer och återfinns i såväl TF som YGL. I utredningen görs bedömningen att den föreslagna åldersgränsen "under alla förhållanden inte riskerar att komma i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens förbud mot hindrande åtgärder". Argumentationen bygger på att förbudet mot hindrande åtgärder handlar om åtgärder riktade specifikt mot visst innehåll. Enligt Journalistförbundet får syftet med den föreslagna åldersgränsen dock anses vara att skydda barn mot visst innehåll, även om bestämmelsen inte bara träffar just det innehållet utan allt innehåll som går att ta del av i inloggat läge. Olämpligt och skadligt innehåll nämns i utredningen som en av riskerna med användning av sociala medier. Som exempel på sådant innehåll nämns våldsamhet eller pornografiskt material, material som leder till osunda kroppsideal och ätstörningar, eller till radikalisering eller rekrytering in i gängkriminalitet. Även det faktum att undantagen är gjorda utifrån plattformarnas innehåll tyder på att innehållet är en viktig faktor.

Reglerna mot hindrande åtgärder på det sätt de ser ut idag infördes i tryckfrihetsförordningen efter andra världskriget. Bestämmelsen är i tryckfrihetsförordningen formulerad på följande sätt:

"Det är inte heller tillåtet för en myndighet eller ett annat allmänt organ att, på grund av skriftens innehåll, hindra tryckning eller utgivning av en skrift, om åtgärden inte har stöd i denna grundlag. Detsamma gäller i fråga om hinder mot spridning av en skrift bland allmänheten." (TF 1 kap. 8 §, 2 st.)

Motsvarande bestämmelse finns även i yttrandefrihetsgrundlagen:

"Det är inte heller tillåtet för en myndighet eller ett annat allmänt organ att på grund av innehållet förbjuda eller hindra framställning, offentliggörande eller spridning bland allmänheten av ett program eller en teknisk upptagning, om åtgärden inte har stöd i denna grundlag." (YGL 1 kap. 11 §)

Även om bestämmelserna mot hindrande åtgärder ser ungefär likadana ut nu som 1950 är det annat som ändrats. I tryckfrihetsförordningen, som trädde i kraft 1950, fanns det en särskild delegationsbestämmelse som gjorde det möjligt att i vanlig lag reglera spridning av visst innehåll till barn. I 6 kap. 2 § stod det:

² Regeringens proposition 2022/23:71 Effektivare åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online, sid 20.

"Utan hinder av denna förordning gälle om spridning bland barn och ungdom av tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran, vad i lag är stadgat."

Av förarbetena framgår det att bestämmelsen i första hand syftade till att motverka spridning av "pornografiska och vissa andra skadliga skrifter" till barn. I propositionen står det:

*"Vissa speciella undantag från rätten att fritt sprida tryckt skrift äro upptagna i förslaget. Sålunda ha de sakkunniga beaktat de önskemål som från flera håll framkommit att möjliggöra ett ingripande mot spridandet av pornografiska och vissa andra skadliga skrifter bland barn och ungdom. De sakkunniga ha dock funnit att denna fråga icke lämpligen kan lösas genom bestämmelser i grundlagen men att det grundlagsskydd som eljest tillkommer spridande av tryckt skrift icke bör gälla för spridning av nu avsedda skrifter bland barn och ungdom. Förslaget innefattar, i huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga förordat, ett stadgande, enligt vilket utan hinder av tryckfrihetsförordningen vad i lag är stadgat skall gälla om spridning bland barn och ungdom av tryckt skrift, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran. Utarbetandet av en sådan mot spridning av dylika skrifter bland barn och ungdom riktad straffbestämmelse bör enligt förslaget ankomma på den allmänna strafflagsrevisionen."*³

Mot bakgrund av att lagstiftaren tidigare gjort bedömningen att det krävs en delegationsbestämmelse för att hindra spridning av grundlagsskyddat innehåll till barn, delar Journalistförbundet inte utredningens bedömning av att den föreslagna lagen om åldersgräns för tillgång till vissa onlineplattformar inte riskerar att komma i konflikt med yttrandefrihetsgrundlagens förbud mot hindrande åtgärder. Att den föreslagna lagen kommer att hindra spridning av allt innehåll och inte bara sådant innehåll som anses skadligt för barn bör enligt Journalistförbundet inte påverka bedömningen. Det kan snarare ses som ett argument för att den föreslagna regleringen inte är proportionerlig.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet

³ Se prop. 1948:230, Kungl. Maj:ts proposition nr 230, sid 161.